

מחייבת הבדלה לגמרי בין שני המינים באותה סעודה, ללא נפ"מ אם אכל בשר קודם או חלב קודם.

ומכאן תשובה לתמיהת הפרי חדש על הב"י שמביא הזוהר גם לפרישה מבשר עוף אחר גבינה ותמה הלא הזוהר איירי בסתם בשר שהוא בשר בהמה ולא בשר עוף (וכפר"ח משמע גם המשך דברי הזוהר מדבריו הקודמים עיי"ש) ומסיים שם הפר"ח להלכתא שנוהג בעצמו היתר בעוף אחר גבינה „כדין הש"ס". ברם למה שפירשנו א"ש כי לדברי הזוהר דמשום היכרא אסרינן הרי הקפידא הוא שיהיה הפרש לגמרי בין בשר לחלב ומכיון שדומה בשר עוף לבשר בהמה ושם אחד להם הרי גם עוף בכלל האיסור.

הרי שלפנינו הברירה בנוגע למנהג הרמ"א בשבועות לקיים „ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א „כפשוטו" או כתרגומו „ובני ישראל יוצאים בריש גלי" (עפ"י פירוש בעל הדגל ש„בריש" הוא ר"ת של רבי שמעון בן יוחאי „גלי" – כשיתגלה ספרו הקדוש ספר הזוהר אז בדא יפקון מן גלותא ב"ב).

הרב יחיאל יצחק פאר
ר"מ דישיבת דרך איתן

בענין אמירת קדושה ע"י הש"צ

א. לאחרונה ראיתי שהרבה נוהגים שכאשר הם מתפללים בתורת ש"צ הם אומרים קדוש וברוך וימלוך בעצמם דוקא אחר שאומרים הצבור ולא בבת אחת עם הצבור.

ובהיות שהמשנה ברורה מסתפק אולי יש בזה איסור של אמירת דבר שבקדושה שלא בעשרה, וכמו דאיתא בביאור הלכה סי' קכ"ה באד"ה אלא; אם בסידורו של רבי יעקב מעמדין מפורש להיפך – שהש"צ והצבור יאמרו דוקא בבת אחת; וגם בתפלות של ימים נוראים לא ראיתי מעולם שהש"צ לא יאמר קדושה כי אם בבת אחת עם הצבור; לכן חשבתי לעיין בהמקורות כדי לברר לעצמי איך להתנהג כאשר אני מתפלל בתורת ש"צ.

ב. ונתחיל עם מש"כ הרמב"ם בסידורו סוף נוסח ברכות התפלה – וכדי להקל על הקורא שלא יצטרך לחפש בספרים אעתיק כאן כל לשונו אות באות, וז"ל „בעת ששליח ציבור אומר בברכה זו וקרא זה אל זה כל העם עונין קדוש

קדוש קדוש וכו', וכשהוא אומר איה מקום כבודו כל העם עונין משבחים ואומרים ברוך וכו', וכשהוא אומר בחיינו ובימינו כל העם עונין אמן וכשהוא אומר על ידי דוד משיח צדקך כל העם אומרים ימלוך ה' לעולם, וכל אלו הדברים שעונין הצבור הוא קורא עמהן, ולא יגביה קולו בעת שהן עונין עמו". עכ"ל. הרי מפורש בדבריו שהש"צ והצבור יאמרו קדושה בבת אחת דוקא, ומה שכתב הרמב"ם „ולא יגביה קולו בעת שהן עונין עמו" נעייין בזה לקמן בס"ד באות ט'.

וזה לשונו של רש"י במס' סוכה דף ל"ח ע"ב באד"ה הוא אומר, „מכאן נלמד לשאינו יודע לא לקרות ולא לענות אם שמע וכוון לבו לשמוע אע"פ שלא ענה יצא וכן למתפללין בצבור ושליח צבור אומר קדושה או יהא שמייה רבא ישתקו מתפלתן וישמעו בכוונה והרי הן כעונין וכשיגמור הקדושה יחזרו לתפלתן וכן יסד ר' יהודאי גאון בעל הלכות גדולות", עכ"ל. ממה שכתב רש"י „ושליח צבור אומר קדושה" והמתפללים „ישתקו מתפלתן וישמעו" משמע שהש"צ אינו אומר בב"א עם הצבור רק בעצמו, ובברכות דף כ"א ע"ב כתב התוס' גם כן כזה בשם רש"י, וכן נמי משמע ממש"כ רש"י בסוף דבריו „וכשיגמור הקדושה יחזרו לתפלתן" דהוא קאי על הש"צ ומשמע דשמיעתן הוא מהש"צ. ולפי"ז משמע דהש"צ אינו אומר בבת אחת עם הצבור.

אבל הרא"ש בברכות פרק ג' באמצע אות י"ח כתב בזה"ל „ואם התפלל וצבור אומרים קדושה או יהא שמייה רבא כתב רש"י בסוכה פרק לולב הגזול בשם ה"ג וכן פר"ח ז"ל שישתוק ויכוין למה שהצבור אומרים והוי כעונה", עכ"ל. הרי מפורש כאן להיפך בשם רש"י, דאילו היה ס"ל להרא"ש דלרש"י הש"צ אומר קדושה בפני עצמו לא בבת אחת עם הצבור אז היה לו לשתוק ולשמוע למה שאומר הש"צ, ולפי"ז אין מבורר מהו באמת דעתו של רש"י בזה, גם יש לשאול מהו כוונתו של רש"י כמה שכתב בסוף דבריו „וכשיגמור הקדושה יחזרו לתפלתן" דמאי קמ"ל בזה דנראה כמילתא דפשיטותא. ולקמן נעייין בזה בס"ד באות ד'.

ובשבלי הלקט סימן כ' כתב בזה"ל „ורבינו חננאל ורבינו שלמה ז"ל פירשו אינו פוסק ועונה אבל פוסק ושותק עד שהצבור עונין וחוזר לתפלתו ויצא ידי חובתו בשמיעה ששומע כעונה קיימא לן", עכ"ל. מתוך לשונו משמע ששומע למה שאומרים הצבור. אבל בסוף דבריו שם, אגב רהיטא דלישנא נקט הלשון של הגעת „שליח צבור לקדוש", ומיהו אפילו אם נאמר דלשונו זה האחרון הוי מדויק מ"מ בשם רש"י כתב שישמע להצבור, וכמש"כ הרא"ש. וכן נמי איתא בתוס' הרא"ש בברכות שם.

ג. בסימן ק"ד סעיף ז' כתב המחבר בנוגע להעומד בתפלה בזה הלשון

„אינו פוסק לקדוש ולא לקדושה אלא ישתוק ויכוין למה שאומר ש"צ ויהא כעונה", עכ"ל. ומקורו הוא בהטור שכתב בזה"ל „ואינו פוסק לאמן יהא שמיא רבא וכו' ולא לקדושה וקדיש וכתב ר"ח שישתוק ויכוין למה שאומר ש"צ ויהא כעונה וכן פרש"י בשם ה"ג", עכ"ל.

אבל בדברי רבינו חננאל עצמם אין נזכר כלל שישמע דוקא להש"צ, וזה לשונו המובא באור זרוע הלכות תפלה סי' צ"ז וגם כפי הנדפס באוצר הגאונים ברכות דף כ"א ע"ב „מיהו מנהגא דרבנן לשתוק ולשמוע הצבור כשעונין אמן יהא שמיא רבא מברך וחוזר ומשלים תפלתו", עכ"ל. גם דברי הבה"ג שמוכא ברש"י במס' סוכה מצאתי בפ"ג דברכות וגם שם אין נזכר כלל שישמע דוקא להש"צ. ואדרבה, בתחילת דבריו שם כשאמר שפוסק ליהא שמיא רבא כתב בזה הלשון „והני מילי דשתיק ולא עני בהדיהו" ועל זה כתב אח"כ שיצא ע"י שמיעה. ומשמע מזה דיצא יהא שמיא רבא ע"י שמיעה מהצבור.

ומלבד זה, יש להעיר עוד שלשון הטור המובא לעיל נראה כאילו אינו לגמרי מדויק, שכתב „ואינו פוסק ליהא שמיא רבא וכו' ולא לקדושה וקדיש". ויהא שמיא רבא הוי קדיש וא"כ למה חזר ואמר שאינו פוסק לקדיש. והנו"כ כבר עמדו על זה ולקמן אות ד' נאריך בזה בס"ד. אבל סוף סוף הרי משמע להדיא מלשון הטור וכן מלשון המחבר, שהמתפלל שומע למה שאומר הש"צ, ומזה משמע שהש"צ אומר קדוש וברוך אחר שאומרים הצבור.

אמנם יש גם דיוק להיפך מלשון המחבר בסי' ק"ט סעיף ג' שכתב שם „יחיד העומד בתפלה וכשיגיע למקום קדושה היה הצבור אומרים קדושה דסידרא אינו אומר קדוש עמהם שאין הקדושות שוות ונראה דה"ה אם היו הצבור אומרים כתר שאינו אומר עמהם קדוש אלא ישתוק ויכוין למה שאומרים דשומע כעונה", עכ"ל. הרי משמע כאן שאינו מקשיב להש"צ אלא להצבור. אבל יש לדחות דהלשון „למה שאומרים" שנקט המחבר הוצרך לזה משום דאיירי נמי מקדושה דסידרא, ושם לכולי עלמא אין הש"צ אומר בעצמו, אבל בכתר ישמע באמת להש"צ.

ומיהו דבר אחד נתברר לנו מזה והיינו ששייך שפיר שומע כעונה אצל שמיעה מהצבור, דחזינן הכא דלכל הפחות קדושה דסידרא יוצא על ידי שמיעה מהצבור. ועוד נאריך בזה בס"ד לקמן אות ו'.

ד. ואילולי דמסתפינא הייתי אומר דמה שהקשיתי לעיל באות ב' דמאי קמ"ל רש"י במה שכתב „וכשיגמור הקדושה יחזרו לתפלתן" — רצונו לומר בזה, דהעומד בתפלה ורוצה לצאת הקדושה ע"י שמיעה, לא די לו שיקשיב לקדוש וברוך בלבד אלא צריך נמי להקשיב לכל הקדושה שאומר הש"צ היינו הנקדש או

הנקדישך, דלא גרע בזה משאר הצבור, וכמו שכתב המחבר בסי' קכ"ה סעיף א' „אין הצבור אומרים עם הש"צ נקדישך אלא שותקין ומכוונים למה שש"צ אומר כו", וכתב ע"ז במשנה ברורה שם „ואפילו יש מנין מלבדו ששומעין ומאזינין לש"צ ג"כ אסור (היינו – לומר נקדישך עם הש"צ) כי על כל אחד שבבהכ"נ החיוב לשתוק ולהאזין לש"צ", עכ"ל. ולפי"ז שאמירת נקדש או נקדישך הוא בשליחותם של כל אחד ואחד מהשומעים ועונים קדושה, ממילא גם העומד בתפלתו ורוצה לצאת על ידי שומע כעונה צריך לשמוע גם הנקדש או נקדישך שאומר הש"צ, דאמירת קדושה היא על ידי הצטרפות של עניית הציבור לאמירת הש"צ, וכן משמע לשון המחבר בסי' קכ"ה סעיף ב' „טוב לכיין רגליו בשעה שאומר קדושה עם שליח צבור“, דאמירת הצבור מצורפת לאמירת הש"צ, ואשר על כן כתב רש"י בסוכה שם „וכשיגמור הקדושה יחזרו לתפלתן“. דהיינו כשיסיים הש"צ כל הקדושה עד הברכה אז נגמר הקדושה ויכול המתפלל לחזור לתפלתו. ובמשנה ברורה סי' קכ"ה ס"ק ט' כתב „כתב בד"מ שמהרי"ל לא היה מדבר מתחלת הקדושה עד אחר אמן דהקל הקדוש“, ומשמע דהקדושה היא עד הברכה ולכן לא היה מדבר, משא"כ בשאר התפלה דאיירי שהיו שם עשרה מקשיבים מלבד המהרי"ל היה יכול לדבר, אבל בקדושה לא מהני עשרה מקשיבים כמו שהבאתי כבר לעיל.

אשר החכמה
115273

ולפי"ז א"ש גם לשון הטור שהבאתי לעיל אות ג' שכתב „ואינו פוסק ליהא שמיה רבא ולא לקדושה וקדיש“. דמה שחזר ואמר „קדיש“ ר"ל דמלבד מה שיוצא ידי חובתו בשומע כעונה באמירת יהא שמיה רבא מלבד זה צריך לשמוע אמירת כל הקדיש ע"י הש"צ כמבואר בריש סימן קכ"ה במשנה ברורה שם, דקדיש וקדושה שוין בזה, והשתא אין צורך לשנות הגירסא בהטור כמו שעשו הב"ח והפרישה שם.

ה. ויוצא מדברינו שיש שתי שמיעות בקדושה להעומד בתפלה, שמיעה למה שאומר הש"צ כמו שאר הצבור, ושמיעה שהוא שומע כעונה לקדוש וברוך. ולפי"ז מה מאוד מתאימן לזה דברי המחבר בסי' ק"ד שכתב „אינו פוסק לא לקדיש ולא לקדושה אלא ישתוק ויכוין למה שאומר ש"צ“. דהיינו טעמא דנקט שמיעה להש"צ ולא להצבור, דאיירי משמיעה לכל הקדיש או לכל הקדושה שאומר הש"צ ולא רק להקדוש וברוך, או היהא שמיה רבא שאומרים הצבור, ולעולם הש"צ אומר קדוש וברוך בב"א עם הצבור ויוצא בזה בשומע כעונה מהצבור, אבל בסימן ק"ט דאיירי משמיעה לקדושה דסידרא ג"כ כמש"כ לעיל אות ג', שם כתב המחבר שישמע „למה שאומרים“ דשאר פסוקים של ובא לציון גואל יכול לומר בעצמו כשיגמור תפלתו.

ולפי שיש ב' שמיעות בקדושה שמיעה להש"צ ושמיעה להצבור נתערבו

הדברים כאן, ויש מן הראשונים שדברו משמיעה להש"צ כמו רש"י בסוכה ויש שכתבו משמיעה להצבור כמו הרא"ש שכך מביא מרש"י בברכות, אבל לעולם לא פליגי וקדוש וברוך אומר הש"צ דוקא בבת אחת עם הצבור, ואח"ז מצאתי כדברנו בקיצור שו"ע סי' י"ח סעי' י"ד שכ' בזה"ל „ואינו פוסק אפי' לקדיש וקדושה וברכו, אלא ישתוק ויכוין למה שאומרים הש"צ והצבור ויחשב לו כעונה לענין זה שיוצא", עכ"ל.

ו. והשתא יש לשאול איך יכול השומע לצאת אמירת קדוש וברוך בשומע כעונה למה שאומרים הצבור, הלא הצבור אין מכוונים להוציאו ידי חובתו, ואילו היה שומע מהש"צ היה מקום לומר שהש"צ בהיותו מתפלל בתורת ש"צ ממילא מוציאו אפילו בלי כוונה מפורשת, אבל הצבור מתפללים רק בשביל עצמם ואינם מכוונים להוציא השומע וא"כ איך יוצא בשומע כעונה מהצבור.

אבל נלע"ד דיש לחלק בין השומע כעונה אצל קדושה, והשומע כעונה דשאר מקומות כמו מקרא מגילה, דבקריאת המגילה ושאר מקומות של שומע כעונה החיוב על השומע הוא חיוב פרטי, היינו שכל אחד מישראל חייב בעצמו במקרא מגילה, ואשר על כן הקורא במגילה צריך דוקא לכוין להוציאו דבלא"ה לא יצא השומע חיובו הפרטי.

אבל בקדושה אין היחיד חייב בעצמו באמירת קדושה כחיוב פרטי, דהיחיד בעצמו אין חייב לומר קדושה וגם אין יכול לומר קדושה ביחידות, והוי כל החיוב עליו רק בתורת חלק מן הצבור, דבהצטרפותו להצבור נעשה חלק מהם, ואז נתחייב חיוב צבורי לא חיוב פרטי, לכן י"ל דמאחר דבהיותו עומד עם הצבור אין צריך לצאת חיוב פרטי רק חייב לענות קדוש וברוך ביחד עם הצבור ובהצטרפות עם הצבור, בזה שפיר מהני שמיעה גרידא מהצבור – דע"י שמיעה זו הוי כעונה ויותר מלהיות עונה אינו צריך דאין עליו חיוב פרטי ובענייה לחוד יצא ידי חובתו.

ז. ושמיעת נקדש או נקדישך מפי הש"צ – כיון דאתא לידן נאמר בה מילתא בס"ד, הנה להמעיין במשנה ברורה וביאור הלכה ריש סימן קכ"ה יתבאר שנקדש או נקדישך נתקן לאומרו דוקא בשליחות של הש"צ, והמחבר ושאר פוסקים קפדי שהצבור לא יאמרו נקדש או נקדישך מכל וכל, והטעם הוא שכאשר אומרים הצבור נקדש אז אפילו יאמר גם הש"צ נקדש מ"מ יחסר באופן זה שליחותו של הש"צ דאיך נאמר שהוא שליח באמירה זו כאשר כבר אמרו אותה כל הצבור, ומשמע התם דלפי"ז אפילו יאמרו הצבור מתחלה ואחריהם יאמר הש"צ לא שפיר עבדי, ובכה"ג יחסר האמירה של נקדש או נקדישך הן מצד הצבור, דלא תקנוה אלא באופן שליחות של הש"צ, והן מצד הש"צ, דמאחר שאמרו כבר הצבור אין שייך שליחות באמירתו.

ולפי"ז למנהגנו שאנו נוהגין שהצבור אומרים נקדש או נקדישך צ"ל דסבירא לן דמאחר שאין יוצאין ע"י אמירה זו דרך ע"י הש"צ תקנוה – ממילא נשארה אמירה זו כאמירת פיוט בעלמא ואינה מגרע משליחות הש"צ, אבל המחבר ס"ל דאפילו אם אין יוצאין ע"י אמירה זו מ"מ כבר אמרו הנקדש וממילא כבר אין שייך שליחות באמירה זו, ואפי' לא יצאו באמירתם מ"מ כבר נאמרו הדברים.

ולפי"ז ודאי צריך כל ש"צ להזהר לומר נקדש או נקדישך דוקא אחר שיסיימו הצבור אמירתם דאפילו למנהגנו לא יצאנו ידי חובתנו באמירתנו דאינו אלא כפיוט בעלמא, ודומה ההלכה הזאת למאי דאיתא במשנה ברורה סימן רס"ח ס"ק כ"ב שצריך הש"צ לומר כל הנוסח של מגן אבות בליל שבת, עיי"ש.

ח. ועוד יוצא מדברנו דמי שמנהגו לומר נקדש או נקדישך כשמתפלל בצבור שנוהגים להיפך אין להקפיד אם אומר כמנהגם או כמנהג עצמו מאחר שאין אמירה זו אלא פיוט בעלמא, אבל מי שמתפלל בקול רם ודאי אין לו לפרוש מדרכי הצבור ולשנות מאמירתם.

יש להוסיף – דיתכן דכמו שתקנו בקדושה שהש"צ דוקא יתחיל הקדושה בהקדמה שמודיע שמתחילים עכשיו לומר קדושה, כמו"כ קדושה דיוצר וקדושה דסידרא יש להם ג"כ הקדמה כזה, ואותם שמדקדקים לאומרם דוקא בעשרה כשיטת המחבר ושאר פוסקים, ראוי לדקדק לדידהו שהש"צ יאמר הקדמות אלו בקול רם כדי שישמעו הצבור. ולפי"ז ביוצר נראה דהגירסא הנכונה היא „קדושה כולם כאחד עונים“ ולא „בשפה ברורה ובנעימה קדושה“, דאמירת „קדושה כולם כאחד עונים“ הוי ההקדמה של הקדושה כמו שאנו רואים בהקדמת קדושה של שחרית של ימים הנוראים לאלו שאין אומרים פיוט, שמתחילים „ובכן ולך תעלה קדושה כי אתה כו' ככתוב על ידי נביאך וקרא זא"ז ואמר“ דקריאת שם של קדושה היא ההקדמה של הקדושה.

וכן בקדושה דסידרא הוי הקרא של „ואתה קדוש יושב תהלות ישראל“ כמו הקדמה להקדושה וראוי שהש"צ יאמרו בקול רם, ומה שהאריך רש"י בספר הפרדס לפרש יושב תהלות ישראל – שהקב"ה שוהה בבהמ"ד לשמוע תפילתם של ישראל – אין רצונו לומר דזהו כל הסיבה שאומרים מקרא זה כאן, דודאי הטעם שקבעו המקרא הזה כאן הוא להיות הקדמה להקדושה דסידרא, וכמש"כ רש"י בעצמו שם, שבימים הקדמונים היו אומרים כאן קדושה משום הגזירה, ולא זזה המנהג ממקומה, והרמב"ם בפ"ט דתפלה ה"ה כתב בא"ד „ואחר כך אומר ובא לציון גואל וכו' ואני זאת וכו' ואתה קדוש וקרא זה אל זה ואמר קדוש וגומר הקדושה והם עונים קדוש קדוש שלש פעמים וחוזר וקורא הקדושה תרגום ואומר ותשאני רוח וכו'“, עכ"ל. ממה שכתב „ואתה קדוש וקרא זה אל זה“ ולא

כתב ואתה קדוש וכו' וקרא זה אל זה – משמע מזה שהוא אומר רק המילים ואתה קדוש ולא כל הפסוק ומזה משמע שאתה קדוש משמש כהקדמה לאמירת קדושה דסידרא. ועיין עוד בהרמב"ם שם בהלכה ו' שכתב „ואלו הפסוקים שלפני הקדושה ושל אחריה עם התרגומים הם הנקראין סדר קדושה“, עכ"ל.

ויש להוסיף עוד דאיתא במשנה ברורה סימן קכ"ה שם ד„לעומתם“ וגם „ובדברי קדשך“ הוין ג"כ מהקדושה שצריכין לשמוע מהש"צ. ולפי"ז כשאומרים כבודו מלא עולם או אז בקול רעש גדול יש לדקדק לסיים קודם הש"צ כדי לשמוע המילים לעומתם ברוך יאמרו או משבחים ואומרים דוקא מהש"צ.

ובזה מובן המנהג של הנוהגין שאין הצבור אומרים לעומתם בקדושה של חול אבל בשבת ויו"ט אומרים כבודו מלא עולם ואז בקול רעש גדול, דכבודו מלא עולם ואז בקול הוין פיוטים ולכן אין באמירתם של הצבור גרעון משליחות הש"צ, אבל לעומתם אינו פיוט, לכן באמירתו מתבטל שליחות הש"צ ואין אומרים אותו. ולהנהיגין כהאר"י ז"ל ואומרים אותו, צריכין לאומרו בלחש ומלה במלה עם הש"צ כמו דאיתא בהגהות רע"א סי' קכ"ה סעי' א', ומסתבר דהיינו טעמא דעי"ז מצטרפת אמירתם לאמירת הש"צ כמו דאשכחן במי שמתפלל ביחד עם חזרת הש"צ, וגם באמירת קדיש ע"י אנשים רבים בבת אחת, ועל ידי הצטרפות להש"צ אין חסרון בשליחותו.

ובסוף דבריו שם כתב במשנה ברורה שלעומתם וכו' ובדברי וכו' אינם מעיקר הקדושה לכמה אחרונים וציין שם למש"כ בסימן ס"ו ס"ק י"ז אבל שם איירי לענין לומר דברים אלו במקום שאסור להפסיק, דודאי אין להמתפלל להפסיק ולומר דברים הללו אפי' נוהג כמנהג האר"י ז"ל, וכל שכן מי שאינו נוהג כהאר"י ז"ל, אבל לכאורה אין משם שום ראיה דאינם מעיקר הקדושה לגבי אמירת הש"צ ושמיעת הצבור וכמש"כ המשנה ברורה בתחילת דבריו, וצ"ע אבל אכמ"ל.

ט. היוצא מדברינו שמפורש בכמה ראשונים שהש"צ יאמר קדושה דוקא ביחד עם הצבור, וגם לא מצינו הכרח שיש מי שחולק על זה, ואם הש"צ יאמר בעצמו ואינו רשאי יש בזה איסור של אמירת דבר שבקדושה בפחות מעשרה, וגם ראינו מפורש בכמה מקומות שיכולין לצאת בשומע כעונה מאמירת הצבור, לכן היה צריך להיות ההנהגה שהש"צ יאמר דוקא בבת אחת עם הצבור וכדומה שכן עמא דבר – לכל הפחות בימים הנוראים. אבל ש"צ שמתחיל חזרתו ורואה שעדיין עומדים יחידים בתפלתם, אם ירצה יש לו עצה שיגביה קולו בשעת אמירת קדוש וברוך וימלוך ויכוין להוציא השומעים, ובזה יצאנו ידי כולם.

והנה הרמב"ם כתב בסדורו שהבאתי לעיל אות א' שלא יגביה הש"צ קולו יותר מהצבור, וידוע שאין דרכו של הרמב"ם להביא מנהגים בעלמא, ומסתבר שהרמב"ם מביא מנהג זה מפני שמנהג זה הוא ענין יסודי באמירת קדושה שהקדושה צריכה להיות „כשם שמקדישים אותו בשמי מרום" ושם בשמי מרום „כולם כאחד עונים" ודוקא „יחד קדושה לך ישלשו", ויש לשער שמזה נשתרש המנהג שמביא הרמב"ם שלא יגביה הש"צ קולו דיש לנו כמה מנהגים בקדושה שאנו נוהגין כדי שיהא הקדושה דומה לקדושת מלאכי השרת, אבל אם יש מקפידים לשמוע דוקא מהש"צ כדאי הוא שהש"צ יגביה קולו להוציאם, ובזה יעשה רצון שולחיו ויהיו „כולם אהובים".

שוב ראיתי מש"כ בזה רבינו הרשכבה"ג שליט"א בספרו אגרות משה או"ח ח"ג באמצע סי' ד', ועיי"ש.